

УДК 371.134: 338.48:81»243

РОЛЬ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ ТУРИСТСЬКОЇ ГАЛУЗІ

Чейпеш Іванна Василівна
м.Ужгород

У статті розкриті актуальні аспекти підготовки сучасних фахівців для туристської галузі та обґрунтована роль іншомовної комунікативної культури у їх майбутній професійній діяльності.

Ключові слова: іншомовна комунікативна культура, модель спеціаліста туристської галузі, туристська сфера професійної діяльності, європейські стандарти професійної підготовки.

Постановка проблеми. У дослідженнях вчених, що стосуються питань професійної підготовки сучасних студентів, підкреслюється, що оволодіння фахівцями туристичної сфери іноземною мовою і зарубіжною культурою є адекватним рівню професійності в сфері туризму, а професійно орієнтована мовна підготовка повинна спрямовуватися на формування не тільки комунікативних умінь і навичок студентів, а й на розвиток комунікативно компетентних особистостей, які володіють цілісною системою уявлень про культуру країн, мову якої вони вивчають.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У дослідженні ролі іншомовної комунікативної культури фахівців в контексті стратегії розвитку туристської освіти на особливу увагу заслуговують праці, у яких розкриті завдання і критерії якості професійної освіти, вітчизняний та зарубіжний досвід підготовки спеціалістів для відповідної галузі, структура моделі сучасного фахівця, специфіка туристської діяльності тощо. Ці та інші проблеми

стали об'єктом наукових розвідок І.Зязюна, В.Квартальнова, Л.Лук'янової, О.Рідина, Л.Сакун, О.Ставровського, В.Федорченка, основна думка яких – необхідність переосмислення системи вищої туристської освіти та визначення завдань формування нової генерації фахівців.

Мета публікації – розкрити актуальні аспекти сучасної туристської освіти та обґрунтувати роль іншомовної комунікативної культури у підвищенні професійного рівня фахівців туристської сфери діяльності.

Виклад основного матеріалу. Пошук нової стратегії розвитку туризму спричинив появу цілого ряду прикладних педагогічних галузей, розвиток яких спрямований на пошук ефективних технологій професійної туристської освіти: педагогіки туризму, педагогіки міжнародного туризму, педагогіки туристської діяльності, педагогіки особистості туриста, педагогіки комунікації, або діалогу культур, педагогіки туристської комунікації, порівняльної професійної педагогіки туризму.

Зупинимося на аналізі тих напрямів, які найбільш дотичні до проблеми формування ІКК. Педагогіка туризму – один з найновіших напрямів прикладних галузей педагогіки, предметом вивчення якого є процес формування особистості висококваліфікованого спеціаліста туристської галузі. Представники цього напрямку досліджують вплив різних політичних, соціальних та економічних чинників на навчання, виховання та освіту фахівців сфери туризму. Автори посібника „Педагогіка туризму”[5] роз-

глядають однойменно прикладну галузь як майстерність творення нової моделі спеціаліста, яка здатна витримати значну конкуренцію на ринку праці на сучасному етапі розвитку людства. Важливе місце в такій моделі, як уже було сказано вище, відводиться формуванню ІКК.

Розгляд туризму в аспекті комунікації культур потребує тлумачення цілого ряду складних питань, які стосуються перспектив розвитку людської культури і людства в цілому, адже основна функція туристської діяльності – розширення і закріплення каналів комунікації між різними соціумами в умовах сучасного відкритого інформаційного простору. Ці проблеми намагається розв'язати педагогіка міжнародного туризму, мета якої – вивчення загальних закономірностей і локальних особливостей туристської діяльності в різних країнах світу. Розвиток педагогіки міжнародного туризму надзвичайно актуальний у наш час, оскільки питання ролі міжнародного туризму у взаємодії і взаємозбагаченні культур, на жаль, у наукових дослідженнях приділяється поки що замало уваги [4].

З темою нашого дослідження тісно пов'язана педагогіка туристської комунікації, яка досліджує проблеми спілкування в процесі здійснення туристської діяльності і вплив спілкування на виховання особистості туриста.

Близьким до попереднього за об'єктом дослідження є ще один напрям – педагогіка діалогу культур, що вивчає взаємодію різних культур, визначає їх загальні закономірності розвитку, специфіку кожної з культур та їх вплив на формування людини нової генерації у контексті її здібностей, особливостей розвитку і особистісного становлення.

Усі проаналізовані галузі порушують важливу для туристської професійної діяльності проблему готовності фахівця-туриста до комунікації на високому культурному рівні, тому що неефективне спілкування, на думку дослідників, вважається основною перешкодою на шляху досягнення позитивного результату в професійній діяльності, а іноді стає причиною виникнення проблем у професійній сфері [3].

Отож структурні зміни, які відбулися в туризмі як галузі життєдіяльності сучасної людини за останні два десятиліття, закономірно впливають на визначення нової стратегії туристської освіти. Л.Лук'янова з цього приводу наголошує: „Входження в інформаційну епоху потребує формування теорії туризму і підготовки спеціалістів нової формації, покликаних яких – пізнати туризм як сферу майбутньої діяльності і полюбити туристську діяльність” [1, с.17].

Одне з найважливіших завдань сучасної туристської освіти, як нам видається, – реалізація в суспільстві її культурної та етичної місії. У згаданому контексті неабияка роль відводиться навчальній дисципліні «Іноземна мова» і, зокрема, тим дидак-

тичним, розвивальним і виховним можливостям, які вона надає у формуванні іншомовної комунікативної культури (ІКК) студентів. З цього приводу Л.Сакун підкреслює, що туризм і культура покликані:

- зберігати й зміцнювати культурну самобутність;
- сприяти поширенню і створенню культурних цінностей;
- зберігати розмаїтість культур і сприяти їх розквіту;
- активно допомагати поглибленню порозуміння, взаємозбагаченню і гармонізації між культурами;
- сприяти розповсюдженню тих культурних цінностей, які мають етичне значення [4, с.15].

Автори посібника „Міжнародний туризм і сфера послуг” вказують на те, що туристська галузь на сьогоднішній день найтісніше пов'язана з виходом на міжнародний ринок праці, і її фахівці повинні відповідати світовим стандартам професійної підготовки [2]. Окрім того, враховуючи той факт, що в період глобалізації внаслідок мобільності трудових ресурсів ринок праці стає все більш загальним, методологія якості сучасної вищої туристської освіти визначається її конкурентоздатністю на світовому ринку праці [4].

Наведені міркування вчених про конкурентоздатність і якість професійної туристської освіти небезпідставні. Адже на міжнародному рівні кілька років поспіль працює система сертифікації TedQual, яку проходять провідні вузи світу, що готують фахівців туризму. Система передбачає визначення рівня якості туристичної освіти на основі цілої низки компетентностей. Система відома в Україні і сприяє удосконаленню змісту програм підготовки фахівців туризму в нашій державі та підвищенню рівня викладання, в тому числі й іноземних мов [5].

Варто зазначити, що іншомовна комунікативна культура в сучасних умовах життя набуває значущості не тільки для майбутньої професійної діяльності студентів, але й для їх участі в громадській, науковій та інших сферах. Вона включає також важливий виховний аспект, тому що не обмежує особистість володінням тільки мовними засобами іноземної мови, але одночасно забезпечує засвоєння культурних надбань інших народів, ментальних особливостей культури вербального і невербального спілкування і шанобливе до них ставлення, формування навичок спілкування у різних життєвих ситуаціях, розвиток мотивації до подальшого оволодіння мовою тощо.

Для визначення місця іншомовної комунікативної культури у професійній туристській діяльності звернемося до аналізу моделей спеціаліста-туриста.

Модель спеціаліста туристської галузі, розроблена Л.Лук'яновою [1, с.11 – 14], спрямована на розвиток професійного, економічного, логічно-інформаційного і світоглядного мислення (рис. 1).

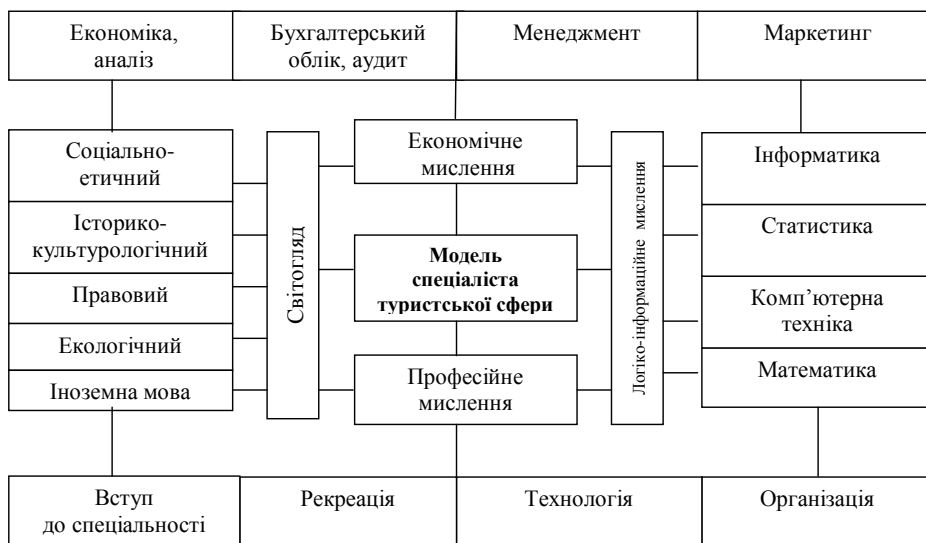

Рисунок 1. Модель спеціаліста туристичної сфери

Зупинимося на завданнях професійного мислення, оскільки воно вимагає оволодіння фахівцями туристської сфери іншомовною комунікативною культурою.

Для розвитку професійного мислення в структуру моделі закладено вісім блоків: функціонування туристського підприємства; надання готельних послуг; туристсько-екскурсійне обслуговування; організація транспортних подорожей; організація спеціалізованого відпочинку і розваг; екологічна діяльність; стратегічна діяльність; науково-практична діяльність. Кожен блок є складовою туристської діяльності, і в ньому схематично відображені прагматичні потреби в конкретних знаннях, уміннях і навичках на основі трьох модулів підготовки: навчального модуля, модуля самостійної роботи і модуля практичної діяльності. Зокрема, навчальним модулем передбачене вивчення психології, культури спілкування і щонайменше двох іноземних мов. Модуль самостійної роботи передбачає розв'язування проблемних ситуацій майбутньої професійної діяльності. Спрямованість модуля практичної діяльності регулюється вимогами до діяльності студента як майбутнього фахівця: груповод, турагент, турсупровод, гід-перекладач, екскурсивод, менеджер. Логічний зв'язок між вказаними модулями визначається як прикінцевим результатом – яким має бути спеціаліст туристської сфери, так і проміжковим, що вимірюється рівнем практичної діяльності майбутнього спеціаліста на конкретному етапі навчання [1, с.13].

У наукових розвідках Л.Сакун здійснене узагальнення зарубіжних моделей фахівця сфери туризму, які в основному включають наступні компоненти:

- * теоретичні знання з фахових дисциплін;
- * уміння застосовувати здобуті знання на практиці;
- * професійні уміння і навички;
- * знання психології;
- * володіння кількома іноземними мовами;
- * володіння інформаційними технологіями [4, с.86].

Зазначеній моделі фахівця відповідає трьохмодульна структура навчального плану підготовки спеціалістів:

1. Модуль загальноосвітньої підготовки спеціалістів для сфери туризму.

2. Модуль професійної підготовки спеціалістів для сфери туризму.

У представленій структурі, як бачимо, виокремлений модуль іншомовної підготовки, що підкреслює його значущість для фахівця туристської галузі.

Ефективна модель фахівця, як стверджують вчені, повинна відображати очікування як працедавців, так і студентів як майбутніх фахівців. Така вимога оптимально простежується в наступній структурі:

1. Фундаментальне навчання (теоретичні знання) – відповідність теоретичних знань навчальному плану підготовки спеціаліста.

2. Технічне навчання (знання про те, як працювати) – формування практичних навичок, які складають основу професійної

майстерності.

3. Формування особистості фахівця (знання про те, яким бути і як себе поводити) – підвищення ефективності міжособистісної комунікації і вироблення стилю поведінки [4, с.240]. Неважко заприпитати, що останній компонент безпосередньо пов'язаний з досліджуваною нами проблемою.

На зарубіжному ринку професій, відзначають вчені, оцінюється наступний комплекс якостей: здатність розв'язувати проблему й приймати рішення, підприємницький хист, комунікабельність, корпоративність, знання комп'ютерної техніки. Основною якістю вважається Self-reliance (самодостатність), або уміння розраховувати на власні сили.

Крім того, за кордоном, наприклад, до програми підготовки входять модулі за вибором студентів, які також пов'язані з іншомовною комунікативною культурою:

- особистісні й професійні комунікативні уміння (Personal and Professional Communication Skills);
- уміння вести переговори (Negotiation Skills).

Представлені моделі схилають до констатації того факту, що в них закладена ідея туризму як чинника кроскультурної, тобто міжкультурної комунікації окремих осіб і народів як важливого каналу «народної дипломатії», як засобу всебічного розвитку особистості. Це означає, що туристська професійна діяльність, можна упевнено стверджувати, тісно корелює з ІКК.

Висновки. Отже, сучасна концепція туризму, не знецінюючи його економічного, матеріального, фінансового призначення, робить акцент на те, що туризм одночасно є «сферою гостинності» та суттєвим чинником входження України в європейський і світовий «людноцентризований» соціум, у якому важливе місце посідає готовність суб'єктів туризму до комунікації з представниками інших культур. У цьому сенсі дослідники називають ІКК «основною ланкою «новогуманістичної теорії», здатною забезпечити стійкість існування людської спільноти і наступність еволюційних процесів». У професійній діяльності фахівців туристської галузі концептуальною основою комунікативної культури виступають: загальна ерудиція й особистісна культура; рівень розвитку мовлення, активний словник (діапазон лексичних одиниць, у тому числі професійна лексика); адекватна комунікативна поведінка в конкретних комунікативних умовах; уміння прогнозувати прагматичний результат комунікації.

В туризмі, на нашу думку, закладені потужні комунікативні можливості, які дозволяють досягати міжкультурного та інтерсуб'єктного розуміння, примирювати протистояння, спонукати до діалогічного стилю спілкування. Однак іншомовна комунікативна культура, шанобливе ставлення до носіїв нерідної мови й культури не з'являються автоматично. Вони потребують значних вольових зусиль, бажання домовлятися, психологічної настроєності на доброзичливі контакти, знань засобів і методів комунікації тощо. Забезпечити такий рівень ІКК покликаний насамперед навчальний заклад, реалізуючи завдання фахової підготовки.

Література і джерела

1. Лук'янова Л.Г. Освіта в туризмі /Л.Г.Лук'янова. – К.: Вища школа, 2008. – 790 с.
2. Мальська М.П. Міжнародний туризм і сфера послуг. Підручник / М.П.Мальська, Н.В.Антонюк, Н.М.Ганич. – К.: Знання, 2008. – 798 с.
3. Мескон М. Основы менеджмента: Пер. с англ. / Мескон М., Альберт М., Хедоури Ф. – М., 1992. – 360 с.
4. Сакун Л.В. Теория и практика подготовки специалистов сферы туризма в развитых странах мира: Монография / Л.В.Сакун. – К.: МАУП, 2004. – 399 с.
5. Федорченко В.К. Психолого-педагогичні проблеми підготовки фахівців для сфери туризму / В.К.Федорченко // 36. наук.-метод. семінару „Педагогіка і туризм: проблеми підготовки кадрів”. – К.: КУТЕП, 2003. – С.6-16
6. Федорченко В.К. Педагогіка туризму / [В.К.Федорченко, Н.А.Фоменко, М.І.Скрипник, Г.С.Цехмістренко]. – К.: Видавничий дім „Слово”, 2004. – 296 с.

В статье раскрыты актуальные аспекты подготовки современных специалистов для туристической отрасли и обоснована роль иноязычной коммуникативной культуры в их будущей профессиональной деятельности.

Ключевые слова: иноязычная коммуникативная культура, модель специалиста туристической отрасли, туристическая сфера профессиональной деятельности, европейские стандарты профессиональной подготовки.

The author of the article has considered the topical aspects of training of contemporary tourism specialists and has grounded the role of

foreign communicative culture in their future professional activity.

Key words: foreign communicative culture, model of specialist in the tourism field, tourism field of professional activity, European standards of the professional training.